

cyclic structure with steady imagery and a distinct thematic echo between its beginning and its end. Their dating reflects the consistency of the poet's catastrophic worldview declared by the cycle's title. It also demonstrates the evolution of its key metaphors (an evil bird, a thunderstorm, a trumpet) that arise in Stefanovych's early works as visual or acoustic images and gradually evolve into the apocalyptic symbols of "Kintsesvitnie".

Keywords: "Kintsesvitnie", cyclization, cycle of poems, sequence of poems, composition, book of poetry.

Кіраль С. Іван Чендей та київські критики: епістолярні діалоги: монографія.

Київ: Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 432 с.

Монографія присвячена листуванню І. Чендея з К. Волинським, І. Дзюбою, Л. Коваленком, В. Костюченком. Проаналізовано «вузлові блоки» опублікованих епістол, докладно схарактеризовано багатьох учасників літпроцесу другої половини ХХ ст., простудійовано епістолярні тексти закарпатського прозаїка, звернуто увагу не лише на «ключові» факти, згадані в них, а й на другорядні, що документально відтворюють «образ часу і образ героя» (І. Денисюк). Наративна стратегія С. Кірала полягає в синтезі епістолярного, щоденникового та мемуарного жанру: часто літературознавець «притягує» й цитує спогади чи записи, листи І. Чендея до інших адресатів, у яких є схожі розмисли письменника, ілюструє ними думку, висловлену в аналізованому листі. Це розширює життєвий і творчий контексти стосунків адресатів і адресантів, унаслідок чого витворюється об'ємна стереоскопічна картина навколо певної події чи факту, який постає перед читачем у всій повноті й значущості. Так максимально розширюється (шляхом пояснення кожної деталі) інформаційне полотно листів. Щоб переконатися в об'єктивності розмислів письменника, С. Кіраль звертається й до наукових та критичних праць тодішніх літературних та науково-критичних студій, які дають змогу переосмислити окремі факти творчої біографії учасників листування. Автор монографії показує, як листи, окрім інформативної, мають літературну і суто естетичну функцію, у них виявляються закономірності розвитку епістолярного жанру кінця ХХ ст., простежуються особливості культури та етикету епістолярних діалогів.

Епістолярні діалоги І. Чендея з літературними критиками та вченими-літературознавцями цікаві в контексті не лише тієї доби, а й сьогодення. Як зазначає С. Кіраль, чимало листів письменника немовби написані «у вічність» й адресовані нинішньому та майбутньому поколінню українців.

Наші
презентації

Г. А.

Alex Averbuch, PhD,
Izaak Walton Killam Memorial Postdoctoral Fellow
University of Alberta,
200 Arts Building Edmonton, T6G 2E6
e-mail: averbuchalex@gmail.com
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0721-6958>

ORIENTALIZING FEMININITY: NOTIONS
OF IMPURITY IN UKRAINIAN MODERNIST LITERATURE

The paper examines the interconnectedness of feminity with ethnonational otherness in Ukrainian modernist literature in the context of European misogyny and ethnophobia. It demonstrates how the representation of female sinful otherness, impurity, and disloyalty was cemented in misogynistic imagery, in which women appeared as witches and heterodox temptresses through sexual and cultural differentiation. The otherizing of Orientalized ethnic groups in Eastern Europe — typically Jews, Roma, and Tatars — involved their conceptual feminization as well. Specifically, the paper analyzes the topic of the decay of the Slavic/Orthodox/masculine ‘race’ and the range of concomitant tropes and ideas found in Ukrainian modernist literature, such as castration, celibacy, and obsession with ‘tainted’ blood, which reflected ‘racial’ anxieties that went hand in hand with misogynistic ideas of the feminine role in spiritual and physical decline. The study performs close readings of works by Olha Kobylanska, Mykhailo Yatskiv, and Natalia Livytska-Kholodna, in which women appear as demonic-vampiric, heterodox seductresses and heresiarchesses, who threaten to ruin the ethno-androcentric culture of the modernist epoch. Orientalized femininity and the ambivalence it brought to Ukrainian modernism harbored the ethnoreligious fears and inherent sinfulness that encompassed traditional descriptions of the femme fatale, as well as such associated figures as the fallen angel and seductive adulteress — the initiator of moral, sexual, national, and religious transgression, which invariably alluded to a perceived crisis in patriarchy and reproductivity. The analysis focuses on the three thematic aspects of sin and sinfulness: temptation, heterodoxy, and betrayal.

Keywords: ethnonational otherization, modernist literature, misogyny, women’s writing, gender.

Шевченківська енциклопедія: Теорія літератури. Мова / ред. колегія: М. Г. Жулинський (голова), М. П. Бондар, О. В. Боронь [та ін.].

Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 1108 с.

Видання підготовлено в Інституті літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України на основі відповідних статей шеститомної «Шевченківської енциклопедії» (2012—2015). В одному томі зібрано розвідки, в яких комплексно досліджуються складні теоретико-літературні проблеми творчості Тараса Шевченка, її провідні теми і мотиви, головні образи-концепти, а також жанри, питання поетики і мови, що в підсумку розкриває оригінальність художньої свідомості митця, його духовного світу й ціннісних орієнтирів. Порівняно з «Шевченківською енциклопедією» додано статтю Наталії Слухай «Міфологеми художньо-мовні». Наукове редагування здійснили Ніна Чамата, Валерія Смілянська та Роксана Харчук. Науковий консультант проекту — Сергій Гальченко.

Наші
презентації

поєми «Гайдамаки» (1918) із серії «Книгозбірня № 1» за редакцією М. Плевака й О. Синявського та повісті «Художник» (1928) у перекладі О. Кониського в опрацьованні І. Айзенштока. Історію підготовки, основні текстологічні принципи, особливості упорядкування видань висвітлено з урахуванням архівних матеріалів — листування і документів видавництва. У дискусії, крім доповідачів, узяли також участь *Роксана Харчук* та *Ірина Приліпко*.

Отримано 5 листопада 2021 р.

Роксана ХАРЧУК
м. Київ

Івакін Ю. О. Пародії, оповідання, памфлети, фейлетони: повна збірка / Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України; упоряд. Є. М. Лебідь-Гребенюк.

Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 424 с.

Доктор філологічних наук, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка Юрій Олександрович Івакін (1917—1983), відомий передовсім завдяки низці шевченкознавчих монографій і колективних праць, зокрема «Шевченківському словнику» (1976—1977), за життя здобув визнання і як талановитий автор пародій, охопивши в цьому жанрі понад 200 письменників, перекладачів та науковців, що склало справжню енциклопедію літературного життя 1960—1970-х років. Писав Ю. Івакін також фейлетони та іронічні оповідання. У його прозовому доробку вирізняється сатиричний цикл «Сни на вченій раді», у якому дотепно висміюються будні літературознавців.

Завідувач відділу класичної української літератури Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка Микола Бондар зауважив: «Актуальною нині є розлога мова про Ю. Івакіна як майстра слова, самобутнього літератора, що працював у не надто поширеному жанрі літературної пародії, будучи одним із кращих у свій час його репрезентантів. Він обирав нестандартні теми для дотепних і гострих гуморесок. Список пародійних творів Ю. Івакіна підводить до думки про надзвичайно широку його обізнаність із тогочасною українською літературою у різних її жанрових вимірах, у частковостях і деталях, у манерах письма численної кількості авторів. Непересічне почуття художнього стилю, що, окрім наукових праць, озвалося й на цьому полі, дозволяло Ю. Івакіну створювати дотепні пародійні, забарвлені гумором та іронією, стильові відповідники не лише того чи того твору, а й нерідко цілого періоду творчості пародійованого письменника».

Нарешті всю відому літературну спадщину Юрія Івакіна тепер зібрано в одному виданні, яке пропонується поціновувачам інтелектуального гумору, тим, хто прагне краще пізнати українську літературу другої половини ХХ ст., дослідникам жанру пародії і просто всім шанувальникам дотепного слова.

Наші
презентації

сторінках яких друкувалися невідомі раніше тексти. Вивчивши офіційні та приватні матеріали, дослідниця дійшла висновку, що провести демаркаційну лінію між незавершеним виданням творів у 25 т. і завершеним 20-томником складно. *Ярина Цимбал* у доповіді «“Невеличка драма” Валер'яна Підмогильного: до історії твору і тексту» встановила, що первісно автор планував написати повість, проте згодом задум переріс у роман. Доступні матеріали показують творчу лабораторію письменника, формування його стильових пріоритетів, реалізованих саме в «Невеличкій драмі». Із протоколів випливає, що ухвалений до друку в плані на 1933 р. роман тоді так і не був опублікований.

У доповіді «Невідома стаття Володимира Міяковського про Агапія Гончаренка» *Олесь Федорук* розповів про нереалізований видавничий проєкт УВАН, присвячений українській діаспорі, спеціально для якого була підготовлена виявлена в архіві автора публікація, а також поділився окремими фактами біографії А. Гончаренка. Свої спостереження над структурою поетичної збірки М. Рильського «Троянди й виноград» виклав *Богдан Цимбал*. На основі вивчення рукописних матеріалів удалося встановити, що, хоча основну частину творів автор написав упродовж 1955—1956 рр., до видання також увійшли вірші, які первісно були частинами інших циклів, а «Пісня про пісню» з'явилася задовго до появи збірки.

Наталка Лисенко в доповіді «Автобіографізм у романі Уласа Самчука “На краю часу”» з'ясувала, що прототипом головного героя багато в чому виступив сам автор (серед інших дійових осіб — упізнавані в деталях представники української еміграції у Празі), і звернула увагу на правдиві описи побуту, культурного та громадського життя українців у міжвоєнний період. На підставі збереженого листування між Д. Струком, О. Зінкевичем і Г. Костюком *Надія Башитова* в доповіді «Григорій Костюк — редактор і видавець творів Миколи Хвильового» реконструювала складну й довгу історію видання творів М. Хвильового у 5 т. і з'ясувала, що від виникнення й до початку реалізації проєкту первісний задум зазнав суттєвих змін.

Б. Ц.

м. Київ

Отримано 24 листопада 2021 р.

Сиваченко М. Текстологічні сюжети української літературної класики / упор. Г. Бурлаки і Б. Цимбала; передм. Г. Бурлаки.
Київ: Наук. думка, 2021. 614 с.

До збірника увійшли окремі розвідки й розділи з монографій Миколи Сиваченка, які найвиразніше характеризують ученого саме як текстолога. Водночас пропонується вибірка аж ніяк не вичерпує означеної проблематики у творчій спадщині науковця. Поза сумнівом, фаховий читач належно оцінить новизну поставлених проблем, масштабність дослідницького пошуку, наукову вагомість здобутих результатів, оригінальність творчого почерку автора. Показово, що дослідницькі відкриття М. Сиваченка не втратили значення й тепер. Українське літературознавство, на жаль, не багате на праці такого типу, тим часом відчувається пекуча потреба в джерелознавчих і текстологічних розвідках.

Наші
презентації

Тема мого виступу була така: «Лесина дорога на Буркут у літературі (на матеріалі творів “Путешествие в Буркут” Г. Холопова, “Карпатське літо” С. Пушика, “Залізна вода” М. Лаюка)». А наступного літа мріємо перейти хребтом Чорногори й присвятити цю подорож 300-річчю головного українського Мандрованця.

Ростислав ЧОПИК

Отримано 7 жовтня 2021 р.

м. Львів

Юрій Івакін: бібліографічний покажчик / Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України; упоряд. О. О. Козак, Є. М. Лебідь-Гребенюк. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 80 с.

Основу книжки, почасти наділеної рисами наукового збірника, становить власне бібліографічний покажчик (із його частинами: «Наукові праці», «Художні твори» — та переліком праць про самого автора). Органічно доповнюють її кілька статей, у яких констатовано великий внесок Юрія Івакіна в сучасне дослідження Шевченкової творчості, висвітлено особисті риси вченого, характер його взаємин із колегами й однодумцями.

Бібліографія по-своєму переконливо окреслює образ Ю. Івакіна як людини надзвичайно широких творчих зацікавлень. На передньому плані, безперечно, — наукова діяльність. Відповідно до свого формату покажчик розкриває деталі цієї діяльності: він містить цілий ряд позицій із вказівкою на публікації, які, можливо, не перебували на магістральному шляху роботи дослідника, проте, враховуючи загальний виражений і глибокий контекст, ознайомлення з міркуваннями науковця стосовно таких проблемних тем, як, приміром, «Шевченко і фольклор», «Шевченкова проза», «Етапи розвитку радянського шевченкознавства», в будь-якому разі збагатить уявлення сучасного читача.

Те, що пам'ять про Ю. Івакіна жива і його науковий доробок не втрачає актуальності, доводять і вміщені у книжці статті Валерії Смілянської та Ніни Чамати, датовані 2017 р., коли колектив Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України разом із представниками наукової й літературної спільноти відзначав 100-річчя від дня народження дослідника. Із їхніх розвідок, у яких ґрунтовний аналіз праць Ю. Івакіна доповнюється спогадами, постає привабливий образ старшого колеги. Слушним є і вміщення статті Галини Карпінчук, де на основі розгляду листування Ю. Івакіна та І. Айзенштока також проступають окремі особистісні й професійні риси обох авторитетних діячів на ділянці шевченкознавства.

Майже всі праці Ю. Івакіна закладеною у них творчою енергією здатні підживлювати сьогоденні шевченкознавчі та ширше — історико-літературні й літературно-теоретичні пошуки молодшого покоління науковців.

М. Б.

Наші
презентації